

Ob izidu knjige »Stoletje v gorah«

Pred kratkim mi je prišla v roke knjiga »Stoletje v gorah«, ki jo je izdala Cankarjeva založba. Zelo dobra knjiga, ki sem jo z veseljem prebral in z občudovanjem gledal izbrane fotografije, prav gotovo dostojno delo, da z njo počastimo stoletnico organiziranega planinstva na Slovenskem!

V poglavju »Ustvarjali so zgodovino«, ki ga je napisal **Franc Vogelник**, sem se na strani 218 ustavil ob liku **dr. Henrika Tume**. K opisu imam nekaj pripomb.

1. Avtor poglavja začenja svoj sestavek o H. Tumi takole: »Dr. Henrik Tuma (1858–1935) iz Ljubljane je imel za seboj že prav dramatično poglavje življenja, ko se je začel zatekati v naravo, v hribe: zaradi neke preodkritosrčne izjave je bil ob učiteljsko službo v Postojni.«

Tuma je kot 15-letni gimnazijec odgovoril učitelju verouka, da ni mogoče razumeti katoliškega postulata o »neumrjčnosti duše«. Zaradi tega je dobil oceno nezadostno brez pravice popravnega izpita. Ker bi moral ponavljati razred, je leta 1873 raje prestopil na učiteljske. Šolanje na učiteljski je končal leta 1876 in v Postojni takoj dobil učiteljsko mesto. V postojnski družbi se je javno izrekel za avstrijsko republiko proti cesarju in bil zato leta 1876 z dekretom odpuščen iz učiteljske službe. Tržaški in postojnski hotelir **A. Proglar** ga je kmalu po izgubi učiteljskega mesta povabil k sebi za domačega učitelja. Tuma je začel hoditi v naravo še kot dijak, načrtno pa kot 18-letni učitelj v Postojni. Prav gotovo kot 18-letnik ni mogel imeti za seboj dramatičnega poglavja življenja, kot malo nenaavadno začenja opis lika Henrika Tume avtor poglavja F. Vogelnik.

2. Citat iz knjige: »Odločil se je (Tuma) za študij prava na Dunaju, pred odhodom pa si je privoščil prepotrebni oddih pri svojih sestrah na Dolenjskem.«

Tuma je hodil kot otrok od leta 1863 do 1871 na počitnice v vas Polico pri Grosupljem, kjer je bila rojena njegova mama. Pred svojim odhodom na Dunaj leta 1881 je prišel na počitnice na Polico za svojima sestrama, ki sta bili obe rojeni v Ljubljani in sta tam tudi živeli. Takih majhnih netočnosti in »polnjenja teksta«, ki za oris lika Tume ni pomemben, je mogoče najti še na nekaterih drugih mestih. Bilo bi primerno, da si avtor natančneje prebere knjigo H. Tuma: Iz mojega življenja; knjigo je uredil **D. Kermavner** in je izšla v Naši založbi leta 1937, po Tumovi smrti. F. Vogelnik te knjige v svojem orisu Tume sploh ne omenja.

3. Citat iz knjige: »Imena in toplotne izraze si je (Tuma) neutrudno prizadeval pojasniti, vendar se mu kljub obsežnemu jezikovnemu znanju ni posrečilo, da bi se dokopal do neovrženih izsledkov. Saj ni utegnil, ko pa se je ob svojem

odvetniškem poklicu pečal še s politiko, vodil nekaj gospodarskih organizacij, se zavzemal za ustanovitev dvojezične univerze v Trstu itd.«

Tuma se ni dokopal do neovrženih izsledkov, vendar prav gotovo ne zaradi pomanjkanja časa ali površnosti, kot skuša povedati F. Vogelnik. To področje tudi še danes ni povsem razjasnjeno in čaka novih moči. Naj raje nadaljujem z besedami **M. Raztresena**, ki je v knjigi »Stoletje v gorah« izbral in priredil poglavje »Sto let dolga doba« in ki o tej temi na strani 109 piše z več simpatije: Prva zares velika knjiga s področja planinoslovja pa je izšla v založbi Turistovskega kluba Skala leta 1929 v Ljubljani – dr. Henrika Tume Imenoslovje Julijskih Alp (F. Vogelnik naslova knjige v orisu sploh ne omenja), ki je v nadaljevanjih že od leta 1928 izhajalo v Planinskem vestniku in obsega, kot je napisal Tuma, več nego 30-letno alpinsko delo... Po izidu tako imenitne knjige je v Planinskem vestniku izšla menda najdaljša ocena v tej reviji, dotlej in doslej: **dr. Josip Tominšek**, urednik glasila, je kar na enajstih straneh in pol revije natančno razčlenil to knjigo. V oceni je med drugim zapisal, da je »častno za Slovence in slovensko planinstvo, da je v našem jeziku izšlo tako delo, kakor ga, kolikor mi je znano, v slični obliki zbornika ne pozna splošno planinsko slovstvo«. Vendar je takoj po tej pohvali ugotovil: »Bogato zbirko dejstev sprejemamo z iskreno hvaležnostjo in se iz njih poučujemo, z nazori pa se ne bomo z vsemi strinjali.«

4. Citat iz knjige: »22. 8. 1910 je (Tuma) z vodnikom **Jožetom Komacem-Pavrom** preplezal Triglavsko steno po smeri, ki jo je Paver prejšnje leto zmožal sam, brez plezalnih pripomočkov. V svojem članku je to vodnikovo solo prvenstvo lepo zamočkal, ni se pa tudi preočitno postavljal s svojo zmago.«

Avtor F. Vogelnik očita Tumi prikrivanje dejstev, kar je za planinsko etiko dokaj huda obtožba. Tako trditve je treba verodostojno utemeljiti ali pa jo ne napisati. Znano pa je, da je vodnik J. Komac-Paver pri plezanju sledil stezam, ki so jih poznali divji lovci. V planinski literaturi, na primer v knjigi Plezalni vzponi, Vzhodne Julijske Alpe, ki jo je izdala Planinska založba, je na strani 46 zabeleženo, da »so v območju sedanje Slovenske smeri plezali že trentarski divji lovci, prvi pa jo je opisal H. Tuma«. – Naj nadaljujem v zvezi s to temo z govorom **dr. T. Strojina**, ki ga je imel leta 1990 ob odkritju spominske plošče **Ivanu Bergincu-Štruklju**, domnevno prvem plezalcu čez Triglavsko steno: »Če ustnega izročila Jožeta Komaca ne bi napisal sam dr. Henrik Tuma, ki je skoraj znanstveno preučeval vse, kar je v zvezi z našimi gorami – kdo ve, ali bi danes omenjali Berginčevo ime. Ivanu Bergincu gre torej prven-

stvo čez steno, kar naj bi se zgodilo leta 1890...« Ti stavki so prepisani iz poglavja »Sto let dolga pot«, stran 130. Kot že omenjeno, je to poglavje v knjigi izbral in priredil M. Raztresen.

5. Citat iz knjige: »In potem ko je bil (Tuma) skozi 50 let mnogostransko dejaven v naših gorah in je Planinski vestnik skozi 25 let potrpežljivo objavljajl njegove obsežne faktografske zapiske, ki bi bili sodili bolj v kakšen strokovni časopis, je izšel leta 1930 njegov Pomen in razvoj alpinizma, prvo tovrstno delo pri nas... Urednik Planinskega vestnika v svoji temeljiti oceni te knjige ni spregledal številnih pomanjkljivosti, ki so nasledek Tumovega diletantizma in prenapetosti...«

Naj namesto mene raje govori T. Strojnik s svojim delom »Dr. Henrik Tuma, veliki slovenski alpinist, publicist in politik, izdala Planinska založba«. Na strani 19 piše: Ob izidu knjige »Pomen in razvoj alpinizma« je Tuma doživel tako kritiko tudi v Planinskem vestniku, ki je bila vse prej kot propaganda in pohvala za njegovo delo. Kritiki – ne recenzenti – je v knjigi iskal vse drugo samo njegovega bistva in pomena ne... Nihče nima monopola nad obravnavanjem filozofskih stvari, tudi Tuma ne. Vendar je imel pravico povedati svoje mnenje. Tuma je razodel svoj pogled na stvari. Še več, skušal ga je podpreti z mnenji avtorjev iz drugih alpskih dežel. Mirno lahko trdimo, da v slovenski planinski literaturi do danes nihče ni tako poglobljeno in studiozno načel vprašanja smotra in pomena alpinizma. Tuma je študiju alpinizma posvetil več kot polovico svoje življenjske dobe – poglobljeno, sam s seboj in v gorah...

Mnenja sem, da deluje oris lika dr. Henrika Tume izpod peresa F. Vogelnika nepopolno in raztrgano; bralec dobi vtis, da pozna avtor Tuma le bežno, pri svojem delu pa se očitno naslanja na maloštevilne strokovne vire. Tumi očita, na primer, površnost, prikrivanje resnice, diletantstvo. Prav te lastnosti pa so Tumi povsem tuje: po svojem značaju je bil namreč izredno natančen, zelo resnicoljuben in vedno strokoven.

Za razliko od drugih planinskih osebnosti, ki so opisane v poglavju »Ustvarjali so zgodovino«, F. Vogelnik do lika Henrika Tuma ni nastrojen pozitivno. Mnenja sem, da tak način prikazovanja neke osebnosti ne sodi v slavnostno knjigo (kot je to poudarjeno v uvodu knjige »Stoletje v gorah«). Če je avtor res takega mišljenja, kot je zapisal, potem bi bilo pametneje, da Tuma v tem poglavju sploh ne bi bil omenjen. Tako prikazan lik pač ni najbolj primeren za ustvarjalca slovenske planinske zgodovine! Tuma je sicer dovolj pogosto in vedno v pozitivnem smislu omenjan v drugih poglavjih knjige, ki so jih uredili ali napisali drugi avtorji.

Mitja Tuma,
Ljubljana

Najstarejša koča

V Planinskem vestniku št. 12 letnika 1992 je bila na strani 537 objavljena fotografija in pod njo podpis »Prva planinska koča na Kredarici«. V resnici to ni koča na Kredarici, ampak prva koča na južni strani Triglava, na Ledinah. Takrat se je imenovala Triglavski tempelj, pozneje je bila to Koča Marije Terezije, še pozneje Aleksandrovo dom, zdaj pa je Dom Planika pod Triglavom. V ozadju je slejkoprej Rjavec.

dr. Miha Potočnik

V podpisu je prišlo do pomote, napisano bi moralo biti »Prva planinska koča pod Triglavom«. Bralcem se za napako opravičujemo, dr. Potočniku za opozorilo zahvaljujemo. Uredništvo

Knafelčeva markacija

Ob stoletnici obstoja naše organizacije je že okoli sedemdeset let v rabi tudi naša osnovna slovenska planinska markacija, ki jo je v uporabo predložil **Alojz Knafelc** (1859–1937) in se po njem imenuje Knafelčeva markacija.

V PV leta 1922 so zapisana »Navodila za markiranje potov«. Avtor je zapisal cilj markacije, ki naj dá turistu zanesljivost, da bo po izbrani poti došel na cilj. Zapisal je, da so na dobro izhojeni poti (cesta, kolovoz, steza) znamenja lahko bolj redka, saj so tu le pomirjevalna. Še danes je največja slabost na razpotjih, ki je ne bi bilo, če bi upoštevali njegova navodila: »Tam je treba na pravi poti naslikati najmanj tri znake, tako da se iz razpotja nedvomno vidijo«. Tako je še danes, posebno tam, kjer se križajo ali cepijo različne poti z dodatno oznako.

Na drugem zboru markacistov 17. januarja 1954 v Ljubljani (82 PD, prisotnih 33 ali 40 odstotkov!) je moj gimnazijski sošolec **Vlado Fajgelj** predlagal ustanovitev markacijskih skupin (družin) za posamezne gorske skupine, ki naj bi jih vodili najizkušenejši in najdelavnejši markacisti. Okrog sebe bi zbrali ljudi, ki se zanimajo za to delo in so za to sposobni. Že takrat je nastal problem delitve in financiranja. Predlagali so način, da bi PD, ki imajo kakršenkoli interes na določenem območju, proporcionalno po svoji gospodarski zmožnosti in ne oziraje se na to, ali imajo kakšno postojanko ali ne, nekako v obliki davka dala za potrebe markacijske družine določeno vsoto denarja. Za finančno poslovanje bi bila potem odgovorna družina, celotna organizacija pa bi bila taka kakor pri GRS. S tem bi se izognili temu, da bi bila pota odvisna od različnih gospodarskih zmožnosti posameznih društev, izognili pa bi se tudi temu, da potov ne bi gradili nesmotrno in na predlog posameznikov. V markacijskih skupinah bi morali sodelovati le idealni ljudje